

3. Следъ като установихме по тоя начинъ, въ най-общи черти, въ що се състоятъ статистическите методи на познанието, сега можемъ да преминемъ къмъ въпроса за съдържанието и смисъла на понятието „статистика“, въпросъ, който предизвиква толкова много спорове.

Съществуватъ едни своеобразни статистически методи на познанието. Съществуванетоъ пъкъ на такива методи допуща да се говори за „статистика“ въ три различни смисъла: 1) въ смисълъ на прилагане на тѣзи методи, т. е. за нѣкаква научна или изследователска *дейност*; 2) въ смисълъ на *учение* за тѣзи методи, т. е. за теорията на статистическия методъ; 3) въ смисълъ на *познание*, което се добива чрезъ прилагането на статистическия методъ, при което това познание може да бжде и идиографическо и номотетическо. Въ тѣзи три различни смисъла се говори за статистиката и въ безкрайнитѣ спорове за съдържанието на това понятие, (въ историята на които спорове тукъ нѣма да се влушаме), при което сложността и забърканостъта на въпроса се увеличава още и отъ обстоятелството, че статистиката служи както на идиографическите, тѣй и на номотетическите цели и че тя се прилага въ най-разнообразни науки (споредъ предмета).

Въ каквъ смисълъ може да се говори за статистиката като наука?

Прилагането на статистическия методъ, въ смисълъ на *дейност*, насочена къмъ статистическо наблюдение и статистически анализъ, не е въ сжщностъ наука. То може да се нарече *научна дейност*, когато пъкъ наука е винаги известна съвкупностъ отъ систематизирано знание. Разбира се, ако нѣкому е сгодно да нарича и научната дейностъ „наука“, противъ това не може много да се възражава; само трѣбва да се помни, че въ рамките на тѣй разширеното понятие наука следва точно да се различава „дейностъ“ отъ „знание“.

Наука въ истинския смисълъ на думата, като предметъ на изложение и преподаване, може да бжде само *учението* за статистическия методъ, отъ една страна, и отъ друга —

материалното знание, придобивано чрезъ статистическия методъ.

Фактътъ и правото на съществуване на статистиката, като учение за статистическия методъ, като особена методологическа наука, не предизвиква никакви възражения. Ще подчертаемъ само, че тѣй като статистическите методи на познанието иматъ не само техническа, но преди всичко известна *логическа* сжщностъ (тѣ сж методи на познанието въ най-широкъ смисълъ), то *учението* за тѣзи методи е преди всичко учение логическо и съставя частъ отъ *теорията на познанието*, или онова което нѣмциитѣ наричатъ „Wissenschaftslehre“.

Въ тази частъ на теорията на статистическия методъ трѣбва да се включи именно *учението* за образуването на статистическиятъ съвкупности и на тѣхнитѣ „сводни“ (колективни) характеристики, като срѣдства на идиографическото познание; за ролята на тѣзи сжщитѣ съвкупности и на тѣхнитѣ характеристики въ номотетическото познание, по отношение установяването на причиннитѣ връзки; за сжщината на статистическата зависимостъ и начинитѣ на нейното установяване и т. н.

По-сложень е въпросътъ, дали трѣбва да считаме за наука знанието, придобивано чрезъ статистическия методъ. Трѣбва ли да създаваме за него ново понятие за статистиката като наука, но този пътъ наука не е отъ методологически, но като наука отъ *материален* характеръ?

При това, тукъ не става дума да се признае на придобиванитѣ чрезъ статистическия методъ познания характера на *научно знание* (ако противъ това съществуватъ нѣкакви спорове, тѣ сж по-скоро едно недоразумѣние), а за да имъ се признае характеръ на особена самостоятелна наука.

Ония, които възражаватъ противъ това, твърдятъ, че всѣка отдѣлна самостоятелна наука трѣбва да има свой, особенъ и самостоятеленъ предметъ, а не само свой особенъ методъ. А между това придобиванитѣ чрезъ статистическия методъ познания влизатъ като съставна частъ въ най-разнообразни, отдѣлни по предметъ науки: въ политическата икономия, въ биологията, социологията, астрономията, антропологията, метеорологията, а въ последно време дори и въ физиката и химията.

Наистина, съображението, че наукитѣ могатъ да сѣ дѣлятъ само споредъ предмета, а не и по метода, не по логическия характеръ на тѣхнитѣ методи на изследване, не е напълно убедително. То и фактически не е вѣрно, защото и въ сжществуващото разграничение на научнитѣ дисциплини (установено повече или по-малко стихийно) играятъ роль не само различията въ предмета: има прецеденти и за разграничението на наукитѣ по тѣхния логически „стиль“, споредъ тѣхния методологически подходъ къмъ предмета. Така, една и сжща областъ на икономическата действителностъ може да бжде предметъ на три дисциплини: политическата икономия, стопанската география и стопанската история, дисципли-

ратъ) въ общи понятия, които, отъ своя страна, могатъ да бждатъ ту по-общи, ту по-конкретни, въ зависимостъ отъ включеното въ тѣхъ съдържание (и, съответно, ту по-широки, ту по-тѣсни по своя обемъ, т. е. по количеството на попадащитѣ въ тѣхъ единични екземпляри). Научната систематика строи стълбца отъ такива общи понятия отъ различни степени общностъ (еднаквостъ), които понятия все повече се отделячатъ отъ конкретната действителностъ по броя на включванитѣ въ тѣхъ черти (въ зоологията, напр.: видъ, семейство, разредъ, класъ и т. н.). При това, въ класическата систематика на естествознанието, както бѣ вече отбелязано, вниманието се е съсредоточавало върху еднаквитѣ черти на екземпляритѣ, подлежащи подъ дадено понятие. По-късно възникна въпросътъ относно възможността да се използватъ за долъпителна характеристика на образуванитѣ общи понятия и измѣненитѣ черти на индивидитѣ, базирайки се на характернитѣ за опредѣлени видове граници и форми на вариациитѣ на тѣзи измѣненитѣ черти. Отъ тогава започватъ да се използватъ статистическите методи и въ тази областъ на научната работа.